Korak dalje - asocijacija žena u logistici

SNEŽANA R. TADIĆ, Univerzitet u Beogradu,
Saobraćajni fakultet, Beograd

Pregledni rad
UDC: 005.322:316.46-055.2
005.575-042.62
DOI: 10.5937/tehnika2106825T

U proteklih nekoliko decenija beleži se stabilan napredak žena u sektoru logistike. Ipak, žene su i dalje nedovoljno iskorišćen resurs. Iako su kompanije i institucije, koje napredak u oblasti ženskog liderstva definišu kao jedan od poslovnih prioriteta veoma retke, sve je više onih koje razvijaju, promovišu i sponzoriju žene u logistici. I pored mnogih osobina koje daju prednost, na putu ka uspehu žene se i dalje suočavaju sa mnogim preprekama. Nisu u pitanju samo sistemski problemi, pristranost u sistemu zapošljavanja i napredovanja, životni prioriteti i kulturološki obrasci, ženama generalno treba više samopouzdanja da vode. U cilju otklanjanja problema, boljeg iskorišćenja potencijala i podizanja liderstva žena u logistici, a na bazi svetskih iskustava i inspiracije podstaknute delima od pre pet vekova, nastala je inicijativa osnivanja regionalne asocijacije žena u logistici. Zadaci asocijacije bili bi pokretanje i koordinacija različitih inicijativa u cilju razvoja i promocije žena u logistici. U ovom radu opisane su ciljevi i neka od osnovnih načela asocijacije, kao što su: promocija oblasti, slobodan pristup za sve zainteresovane, uključivanje svih sfera delovanja, integrisanost, stalno usavršavanje itd.

Ključne reči: žena, logistika, region, asocijacija, liderstvo, ideja, ciljevi, načela

1. UVOD

Svaka profesija ima svoje karakteristike i zahteva specifične veštine, vrline, znanja. Iako se intuicija, empatija, upornost, mudrost, odgovornost, strpljivost, tačnost i druge vrline češće vezuju za žene [1], one ipak nisu dovoljne za njihov uspeh. Prepreke na putu žena ka liderskim pozicijama i dalje su brojne u svim oblastima, posebno u inženjerstvu.

Logistika kao izuzetno kompleksna oblast, koja zahteva različita znanja i veštine, izaziva osećanja lepog i uzvišenog. Sa druge strane, brojne su osobine koje mogu da se tretiraju kao uzvišene i lepe, a mnoge od njih češće karakterišu i na taj način približavaju žene logistici. Verovatno je ovo jedan od razloga povoljnijeg položaja žena u logistici u poređenju sa stanjem u drugim inženjerskim delatnostima u Srbiji. [2, 3] Osim toga, do sličnog zaključka se može doći i u poređenju sa situacijom u regionu i svetu, ali samo po pitanju obrazovanja i učešća žena na nižim hijerarhijskim nivoima odlučivanja. [1] Na višim, liderskim pozicijama zastupljenost logističarki u Srbiji i regionu je dosta manja u poređenju sa razvijenim zapadnim zemljama.

Tretman žena u logistici se menja u svim oblastima i na svim nivoima odlučivanja, ali su one i dalje nedovoljno iskorišćen resurs. Istraživanja pokazuju da su kompanije sa ženama liderkama uspešnije, ali su retke kompanije koje napredak u oblasti ženskog liderstva definišu kao jedan od poslovnih prioriteta. Ipak, sve više je onih koje razvijaju, promovišu i sponzoriju žene u logistici. Jedan od razloga je generalno veće prisustvo žena u kompanijama, ali i podizanje svesti o njihovom značaju, vrlinama i sposobnostima.

Žene su strpljivije, upornije, preciznije, komunikativnije, tačnije i često efikasnije. Ipak, na putu ka uspehu, nailaze na brojne barijere, prepreke. Nisu u pitanju samo sistemski problemi, pristranost u sistemu zapošljavanja i napredovanja i životni prioriteti. Žene su, posebno na ovim prostorima, limitirane i tradicionalno i kulturološki, pa im treba i više samopouzdanja da vode. [4]

Identifikujući razlike i specifičnosti ovog regiona i razvijenijih delova sveta po pitanju tretmana i statusa žena u logistici, ali pod uticajem energije pronađene u delima posvećenim ženama i nastalim pre pet vekova, nastala je ideja o njihovom udruživanju. Cilj asocijacije bio bi otklanjanje problema, bolje korišćenje potencijala i podizanje liderstva žena u logistici, a na bazi svetskih iskustava. Ideja je prihvaćena u celom regionu sa verom da je došlo vreme za žene u logistici. Asocijacija treba da pokrene i koordinira različite inicijative, a za dostizanje ciljeva potrebni su pomoć i

Adresa autora: Snežana Tadić, Univerzitet u Beogradu, Saobraćajni fakultet, Beograd, Vojvode Stepe 305
e-mail: s.tadic@sf.bg.ac.rs
Rad primljen: 16.11.2021.
Rad prihvaćen: 19.11.2021.

podrška, različita znanja, iskustva i veštine i muškaraca i uspešnih žena iz drugih oblasti. U ovom radu prikazani su ideja, ciljevi i neka od osnovnih načela buduće regionalne asocijacije žena u logistici.

2. O IDEJI OSNIVANJA ASOCIJACIJE

U proteklih nekoliko decenija, žene su ostvarile napredak u mnogim delatnostima, uključujući i sektor logistike. Ipak, promene su spore i više vidljive na nižim hijerarhijskim nivoima odlučivanja. Istraživanja u razvijenim zemljama pokazuju da žene čine trećinu supervizora na prvom nivou odlučivanja i samo 11% rukovodilaca logistike i lanca snabdevanja. [5] Situacija u Srbiji je bolja sa aspekta obrazovanja i učešća logističarki na nižim hijerarhijskim nivoima odlučivanja, ali je značajno lošija na višim liderskim pozicijama. [1] Situacija u regionu je nešto bolja, ali više kao posledica usvojenih zakona, standarda i pravila, nego istinskog boljitka na polju ženskog liderstva (slika 1).

Slika 1 - Inženjerke logistike - univerzitetsko obrazovanje i učešće po nivoima odlučivanja (na bazi [5] i sopstvenih istraživanja)

Iako su žene generalno intuitivnije, suptilnije, detaljnije, analitičnije, komunikativnije, bolje u povezivanju ljudi i medijaciji, postoje brojne prepreke na putu njihovog uspeha. U svetu, a posebno na ovim prostorima, postoje predrasude da žena nije predodređena za velike poslovne uspehe kao muškarac. Tradicionalno i kulturološki je limitirana. Mada često budu vrednije, mudrije, bolji đaci i studenti, one retko stignu do najviših nivoa u hijerarhiji odlučivanja. Zašto je to tako? Šta ženu ograničava da dosegne pozicije za koje ima kompetencije, znanja, veštine i sposobnosti? Zašto se žena više preispituje, zašto je više samokritična, manje sklona riziku, ima manje ambicija i nesigurnija je? Da li je u pitanju strah od nepoznatog, od odgovornosti, da li su razlog prevelika očekivanja koja drugi imaju od nje, a često i ona od sebe same? Po ustaljenim obrascima ponašanja, žena se „bori na više frontova“ nego muškarac, mora više da se dokazuje od muškarca i da žonglira sa više obaveza i odgovornosti.

Sa druge strane, u privrednom i obrazovnom sistemu Srbije i regiona postoje sjajni primeri žena koje su uspele u oblasti logistike. I bez obzira na zemlju, sistem, lidersku poziciju, organizaciju ili kompaniju u kojoj postižu uspehe, one su u kontaktu i pomažu se. I ne samo međusobno, sarađuju i sa uspešnim ženama iz drugih oblasti, lako se prepoznaju, razmenjuju iskustva, stvaraju uspešne poslovne prilike i daju savete, ali njihova saradnja nije institucionalizovana. Uspešne žene iz regiona jedne drugoj jesu podrška, ali moraju i formalno da se okupe, udruže i angažuju na aktivnostima podizanja ženskog liderstva u oblasti logistike.

Ideja za pokretanje inicijative osnivanja regionalne asocijacije žena u logistici jeste sve prethodno navedeno, ali je energiju pokrenula iskra koja tinja u delima iz daleke prošlosti. Zašto neko baca pogled u prošlost, a želi da ide u budućnost? Zašto bi se osvrtili na dela pisana na latinskom jeziku pre pet vekova, a živimo u eri intenzivnog razvoja i primene IT sistema, programskih kodova, veštačke inteligencije, satelita, pametne prašine, ...? Zašto čitati delo iz 1529., a niste istoričar, antropolog, arheolog, a za to niste ni finansirani iz fondova za naučna istraživanja pojava u prošlosti? Odgovor na ova pitanja, a povodom teme ovog rada, nalazi se u nekoliko motiva:

- Ponos. Svaki današnji pokret za rodnu ravnopravnost bio bi ponosan kada bi dobio i delo najvećih muških umova današnjice, koje promoviše vrednosti tog pokreta.
- Aktuelnost. Kada je delo aktuelno i posle pet vekova i može da se pronađe u novom izdanju 2020/-2021. godine u knjižarama velegrada, metropola ili manjih gradova Evrope, onda to može da znači da je dobro koristiti lekcije koje su davno pisane.
- Energija za budućnost. Stara dela, koliko god deluju prevaziđeno, poseduju energiju za nove ideje, projekte.
- Jake misli. Da bi se stvorile jake misli za podršku liderstva žena u srednjem veku, poželjno je bilo da se raspolaze autoritativnim znanjima iz matematike, fizike, astronomije, prava, medicine, parapsihologije, filozofije itd. U specifičnoj oblasti logistike, moto asocijacije žena u logistici će biti: interdisciplinarnost, integrisanost, otvorenost, dostupnost itd.
- Način na koji se čita. Delo o plemenitosti i uzvišenosti ženskog pola [6], koje je napisano pre pet vekova i koje se danas čita, može se inkorporirati u načela asocijacije i u budućnosti predstavljati faktor uspeha logističkih korporacija koje vode žene.
- Vanvremenost. Potencijal sveta kreativnosti, ideja i genijalnosti u svetlu kompleksnosti i profesije žena u logistici, je polje gde se kroz asocijaciju

moгу stimulisati vanvremenske vrednosti. O ovim vrednostima, vrlinama i predispozicijama žena za logistiku, detaljnije je pisano u radu [1].

- Podrška za budućnost. Figura ličnosti snažnog uma, Hajnrih Kornelije Agripe, tadašnjoj vladarki Holandije, Margariti Austrijskoj, 1529. godine posvećuje pisano delo u znak podrške za njenu uspešnu vladavinu u budućnosti. Delo pod nazivom „O plemenitosti i nadmoćnosti ženskog pola“ [6] autor promovise predavanjima širom Evrope. Izdvaja sposobnosti žene koje se danas mogu naći među atributima liderstva. Navodi da ženi i ženskom polu treba dati uzvišeno mesto. Upravo to danas nedostaje u logističkim korporacijama, kod logističkih provajdera i u kompanijama drugih delatnosti gde logistika ima presudnu ulogu. Ako je tada mogla da se promovise uzvišenost i nadmoćnost žena, kada su vladale i neke nepoželjne sile u okruženju, danas se osnivanje asocijacije žena u logistici doživljava kao buđenje uspešne budućnosti.
- Produhovljenost. U svakom spisu možemo pronaći korist, elemente produhovljenih vrlina i ugraditi ih u inženjerske metodologije, procedure, protokole. Inženjerskoj struci ponekad nedostaje bliskost uzvišene duhovne realnosti, posebno u prostoru povezivanja inženjerskih disciplina baziranih na prirodnim naukama i kreativnih vrednosti iz oblasti umetnosti i društveno humanističkih disciplina. Potencijal te bliskosti moguće je u raznim formama ugraditi u načela Asocijacije.

Nije poznat autor izreke „Kraj je uvek prvi u nameri i poslednji u izvršenju“. Ideja o osnivanju Asocijacije je spontano došla u vremenu i okruženju gde se dame u inženjerstvu prepoznaju po senzibilitetu međusobne podrške u rešavanju konkretnih zadataka logistike. Polje prepoznavanja je široko, od operativnih problema logistike i stvaranja novih algoritama za optimizaciju distributivnih procesa, do okupljanja pri izradi naučnih radova, metodologija za rešavanje logističkih problema logističkih centara. Namera je prisutna, a za očekivati je da uspešan rad Asocijacije traje duži niz godina.

3. CILJEVI I NAČELA ASOCIJACIJE

U skladu sa pomenutom izrekom „Kraj je uvek prvi u nameri i poslednji u izvršenju“, ciljevi regionalne asocijacije žena u logistici su vidljivi u idejama njenog formiranja. Potencijali ženskog liderstva u logistici postoje i vidljivi su, ali ih treba pojačati i približiti svim ženama, inženjerkama logistike, zaposlenim u različitim kompanijama, na različitim poslovima i nivoima odlučivanja. Žene koje su postigle puno u oblasti logistike na ovim prostorima međusobno se

podržavaju i razmenjuju iskustva, ali Asocijacija treba da ih ujedini sa idejom intenzivnijeg razvoja svesti o značaju podizanja ženskog liderstva u logistici. Asocijacija će različitim aktivnostima i inicijativama raditi na otklanjanju prepreka na putu napredovanja žena u logistici, unapređenju njihovog znanja i veština, samopouzdanja, ali i promociji uspeha. Krajnji cilj Asocijacije je prezentacija ženskog liderstva kao lepog i uzvišenog i njegova postavka kao poslovnog prioriteta kompanija i društva u celini.

Na bazi svetskih iskustava [5, 7] i saznanja o stanju i problemima ženskog liderstva u regionu [1, 2], definisana su osnovna načela Asocijacije, a to su: promocija oblasti logistike, promocija različitosti, stalno usavršavanje, razvoj mreže, ojačavanje baze, pojačavanje ciljeva i promocija saveznika muškaraca.

3.1. Promocija logistike

Bez obzira da li se radi o logističarkama ili logističarima, bez obzira na njihovu poziciju u kompaniji i poslove koje obavljaju, zajednički cilj je podizanje svesti o značaju logistike u dostizanju poslovnih planova kompanije i razvoju privrednog sistema grada, države, regiona... Logistika se odavno smatra ključnim faktorom privrednog razvoja, prostornog povezivanja i tržišnih integracija. [8] Asocijacija treba da radi na edukaciji i promociji uloge i značaja logistike. Oblast je kompleksna, zahteva različita znanja i veštine i ima veliki uticaj na konkurentnost kompanije, grada, regiona. Ipak, ovo nije uvek i svuda priznato i prepoznato. Na tome moraju da rade sva društva, savezi, asocijacije koje okupljaju inženjere i inženjerke logistike. Samo sa svešću o značaju oblasti, značaj dobiju i pojedinci, grupe koje se istom bave. U tom cilju Asocijacija treba da se bavi:

- Promocijom logistike u kompanijama, prezentacijom i objašnjenjem uloge i veze logistike sa poslovnim ciljevima kompanije. Brza, bezbedna, ekonomična i efikasna realizacija robnih i transportnih tokova uslov je prosperiteta i definiše konkurentnost kompanije na tržištu. Tek sa spoznajom i razumevanjem značaja logistike na poslovni uspeh, uprava kompanije može da se zainteresuje i za podizanje ženskog liderstva u oblasti.
- Samopromocijom veština i znanja inženjerke logistike u kompanijama. Asocijacija treba da podstačne žene da ističu svoje uspehe i dostignuća, da se nametnu i promovisu, umesto da čekaju da budu primećene i pohvaljene.
- Intenzivnim učešćem i uključivanjem u različite diskusije, forume, radionice..... Ono o čemu se priča i na čemu se insistira, postaje vidljivo i značajno.
- Radom i saradnjom sa grupama iz drugih oblasti. Logistika kao izuzetno kompleksna oblast ima

jake interakcije sa drugim sektorima kompanije, okruženjem, drugim oblastima i sistemima. Interakcije i međuzavisnosti logistike i sektora nabavke, finansija, proizvodnje ili prodaje, ali i oblasti ekonomije, ekologije, trgovine, zdravstva, kulture i dr. treba objašnjavati, prezentovati i time podizati svest o značaju logistike unutar kompanije i na širem društveno-privrednom nivou.

3.2. Promocija različitosti

Asocijacija treba da zastupa različitosti, da identifikuje probleme na putu uspeha žena, pokreće inicijative koje podstiču različitost, identifikuje i promovise uspešne primere različitosti i postavlja ciljeve za njeno dostizanje. Nove tehnologije operativnih sistema podržavaju različitost u timovima, ne zahtevaju fizičke predispozicije, pa je obavljanje logističkih procesa i aktivnosti jednako prilagođeno i muškarcima i ženama (npr, žena može da obavlja poslove komisioniranja). Isto tako, različitost treba da karakteriše i upravne sisteme kompanija, a ona se postiže većim učešćem žena na liderskim pozicijama. U tom cilju, Asocijacija treba da identifikuje šta pomaže, a šta odmaže uspehu žena u kompanijama i da radi na otklanjanju prepreka dostizanja različitosti i ženskog liderstva. U skladu sa ovim, Asocijacija treba da se bavi:

- Identifikacijom i pokretanjem inicijativa koje su najefikasnije za promociju različitosti. Dokazano je da su kompanije sa rodno mešovitim timovima inovativnije i imaju bolje performanse. [5] Razlike u performansama su rezultat načina razmišljanja, tipa ličnosti, psihološke pozadine i mnogih drugih faktora, osobina, vrlina ličnosti. S obzirom da su žene strpljivije, upornije, mogu se duže koncentrisati i bolje kontrolišu emocije, one mogu zadatke izvoditi preciznije, tačnije i efikasnije. [9] Asocijacija treba da identifikuje inicijative koje doprinose uspehu žena u kompanijama. Sa širenjem logistike, logistički sistemi se sele iz gusto izgrađenih centralnih zona ka suburbanim delovima grada. [10] Ova pojava ima uticaj na rast pređenih vozilo-kilometara i svih negativnih efekata u vezi sa tim [11], ali i na duže vreme putovanja zaposlenih, s obzirom da su lokacije logističkih provajdera često udaljene 20 do 100 km od grada. U cilju podrške zaposlenima, pre svega ženama i porodici, ove kompanije uvode obdaništa za decu zaposlenih. Ova inicijativa ima značajan psihološki uticaj, rasterećuje ženu i sa aspekta vremena i sa aspekta brige i na taj način doprinosi njenom uspehu u kompaniji.
- Aktivnostima regrutovanja kadrova. Asocijacija žena u logistici, u saradnji sa svim ostalim stručnim, profesionalnim udruženjima i grupacijama treba da se izbori za uklanjanje rodnog jezika u

opisima poslova, rodne identifikacije iz prijave na posao i sl.

- Definisanjem ciljeva različitosti. Asocijacija treba da prati napredak ženskog liderstva u oblasti logistike na nivou regiona i da postavlja ciljeve, usvaja referentne vrednosti drugih asocijacija, regionalnih udruženja ili kompanija, a u cilju promocije žena u logistici.
- Podsticanjem formiranja i identifikacijom uspešnih ženskih radnih timova. Timove, radne grupe treba formirati na nivou Asocijacije, a preko članica na tome raditi i u kompanijama. Svaki uspeh treba identifikovati, promovisati i uvesti sistem nagrađivanja.

3.3 Stalno usavršavanje

Promene u logistici i okruženju su intenzivne, razvijaju se nove poslovne strategije, primenjuju nove tehnologije i širi paleta usluga i samo oni koji mogu brzo da se prilagode trendovima i promenama imaju mogućnost napredovanja i dostizanja liderskih pozicija. Osim usavršavanja u struci, oblasti logistike, liderstvo zahteva i stalno usavršavanje u drugim oblastima, stalan rad na sebi. Ovo je moguće izvesti na više načina:

- Organizacijom stručnih obuka u oblasti logistike. Nove tehnologije, rešenja, sistemi, strategije zahtevaju nova znanja i veštine, stalno usavršavanje. U cilju podsticanja konkurentne pozicije inženjerki logistike u novim uslovima poslovanja, Asocijacija treba da identifikuje potrebe za dodatnim znanjima, organizuje obuke, kurseve, radionice iz oblasti, ali i da motivise žene da se usavršavaju.
- Organizacijom obuka u drugim oblastima. Nedostatak samopouzdanja žena da vode i preuzmu rizik je identifikovan problem na putu podizanja ženskog liderstva. U cilju njegovog otklanjanja, rada na ličnosti i karakteristikama žene, Asocijacija treba da okupi stručnjake iz različitih oblasti, motivise žene na promene i organizuje obuke, radionice iz oblasti psihologije, menadžmenta i sl.
- Mentorskim radom žena lidera u oblasti logistike. Asocijacija treba da bude mesto na kom se razmenjuju znanja, iskustva, daje podrška drugim ženama na putu liderstva. Uspešne logističarke treba da budu dostupne onim ženama koje to žele da postanu i da im daju podršku.

3.4. Formiranje i razvoj mreže

Asocijacija treba da okupi i poveže logističarke u regionu, ali u mrežu da uključi i različite autoritete, brižljivo odabrane i razumno naklonjene, koji mogu da doprinesu ženskom liderstvu u logistici. U rad Asocijacije treba uključiti stručnjake iz različitih oblasti,

kao što su psihologija, marketing, novinarstvo, pravo i dr. Osim toga, da bi učile na primerima dobre prakse, u asocijaciju treba pozvati i uspešne žene iz drugih oblasti, ali i muškarce, eksperte iz oblasti logistike, koji će svoje koleginice da ohrabre i motivišu na putu uspeha. Ovo je moguće ostvariti sledećim aktivnostima:

- Povezivanjem i širenjem mreže žena u logistici. Asocijacija treba da bude vidljiva, prisutna na različitim događajima, skupovima, radionicama, konferencijama. Cilj promocije je stalno širenje mreže, broja logističarki koje žele da rade na podizanju liderstva.
- Uključivanjem uspešnih žena iz drugih oblasti. U cilju prenosa znanja, iskustva i učenja od drugih, u mrežu treba uključiti uspešne žene iz svih oblasti. Njihova ulaznica za Asocijaciju su uspeh i dobra namera.
- Uključivanjem muškaraca u mrežu. Muškarci mogu značajno da doprinesu procesu podizanja ženskog liderstva. Njihovom integracijom u rad Asocijacije, kao mentora, savetnika za dostizanje i promociju ženskog liderstva, dobija se posebna podrška.
- Povezivanjem Asocijacije sa drugim udruženjima. U cilju širenja mreže, ali i konkretnih aktivnosti, potrebno je povezivanje sa različitim organizacijama, institucijama, udruženjima, na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.
- Formiranjem baze kontakata i iskustava, a u cilju podizanja ženskog liderstva u logistici.

3.5. Ojačavanje baze

Na poslovima logistike u kompanijama različitih delatnosti rade žene čija ukupna intelektualna i poslovna snaga predstavlja promenljivu veličinu u vremenu. Kako tu veličinu ojačati? Bitno je, pre svega, prisustvo svesti o mogućnosti ojačanja. Grupa žena se podržava preko posebnog tima, Asocijacije, ali i preko unutrašnje korporativne mreže žena. Ovo je moguće izvesti na nekoliko načina:

- Postavkom mentora ili sponzora za podršku u radu na logističkim procesima planiranja, upravljanja izvršenja, kontrole i analize logističkih procesa zaliha, poručivanja, skladištenja, komisioniranja, pakovanja, pretovara, transporta itd. Divni su primeri mentorstva na završnim godinama studija, gde se studentkinje mentorski vode kroz završne radove, a istovremeno pripremaju za promociju radova na nekoj stručno naučnoj konferenciji.
- Druženje žena u korporaciji je poželjna stimulativna procedura jer daje mogućnost autentičnog načina prenosa dobrih rezultata.

- Potrebno je pratiti rad i napredak žena sa visokim potencijalom snalažljivosti, uspešnosti.
- Povezivanje žena u korporaciji, u funkciji save-todavih aktivnosti do formiranje radnih timova.
- U slučaju saradnje, poželjno je ženama davati ras-tegljive zadatke, sa ciljem efikasnijeg i lagodnijeg rada na stvaranju novih rešenja. Mnoga rešenja u logistici su sakrivena, pa svaki pritisak ometa njihovu percepciju. Izbor strategije upravljanja zalihama je polje koje pored znanja, zahteva i kreativnost, posebno u situacijama poremećaja u logističkim lancima, a to stvara uslove za razvoj virtuoskinje, umetnice u eliminaciji poremećaja poznatog kao Bullwhip efekat.
- Podrška upoznavanja žena sa novim ličnostima i iskustvima. Zajednički odlazak na simpozijume, kongrese je dobar i koristan put.
- Potrebno je pojačati ideje koje stvaraju žene u logistici, zalagati se za njih i promociju njihovog razmišljanja.
- Planiranje i određivanje vremena za pomoć logističarkama pri rešavanju problema, bez nametanja i stvaranja osećaja nadgledanja.
- Formiranje timova za praktičan rad, u fazama prvih radnih koraka pri suočavanju sa realnim problemima. Timovi sastavljeni od više žena na fokusiranim konkretnim zadacima.
- Uključivanje u izbor novih saradnica, inženjerki logistike, lobiranje za njihovo primanje na rukovodeće pozicije u hijerarhiji odlučivanja.
- Upoznavanje sa metodologijom integrisanog planiranja i edukacije u logistici i sprovođenje u delo na primeru sopstvene kompanije.

3.6. Pojačavanje ciljeva

Jednom postavljeni ciljevi zaposlenog u logističkoj delatnosti se tokom vremena mogu menjati, pojačavati, uglavnom u skladu sa promenama koje se odigravaju u okruženju pojedinca. Poželjno je da žena pojačava ciljeve, a Asocijacija može imati bitnu ulogu u tom postupku:

- Uspešne žene i njihova karijera u logistici mogu biti važan uzor mladim ženama. Ogroman je značaj vidljivosti uspešnih logističarki, na svim nivoima i u svim sferama logistike i društva.
- Zadovoljstvo i ljubav prema profesiji na početku se mogu graditi kroz upoznavanje sa svim izazovima koje logistika kao kompleksna i celovita oblast pruža mladim kreativnim ženama. Dobar prikaz logističkih sistema, lanca snabdevanja, city logistike, gde se naziru čarobni izazovi oblasti, može biti uzbudljiv izbor za mlade žene.
- Povezivanje sa školama je preporučljiv oblik animacije budućih logističarki.

- Učestvovanje u danima karijere pojačava ciljeve posvećenosti i napredovanja.
- Učestvovanje u grupacijama, savetima institucija na nacionalnom i međunarodnom nivou (univerzitetski centri, privredne komore, međunarodne institucije itd.)
- Napuštanje modela rodni stereotipa koji i dalje u nekim sredinama kanališu mlade žene, težnja ka promenama.

3.7. Promocija saveznika muškaraca

Muškarci i žene su različiti. Ali, razlike ne treba da razdvajaju. Različitosti čine ovaj svet i život zanimljivijim, sadržajnijim i bogatijim. Žene od muškaraca treba da uče, da se nadograđuju, motivišu. Da bi došle do uspeha i efekta sinergije, žene u tim treba da uključe muškarce. Osim toga, istraživanja organizacijskih struktura kompanija u svetu su pokazala da mešoviti timovi pokazuju bolje poslovne rezultate od homogenih, muških timova. Nekoliko opažanja i preporuka su od koristi za oblikovanje razvojnih timova po logističkim kompanijama:

- Nije dobro razvijati mentalitet nas protiv njih.
- Potrebno je insistirati na razvoju više liderskih timova, jer je pokazano da ta formacija bolje radi, ostvaruje bolje poslovne rezultate.
- Poželjno je da se muškarci uključuju u radne timove na smislen i poštovan način.
- Uključivanje muškaraca u dijalog o različitosti, u inicijative, mentorstva, kao panelista, predavača, je znak dobrog puta uspešnosti.
- U mešovitim grupama poželjno je prepoznati povoljne uslove da žene mogu biti mentori muškarcima.
- Kad se pronađe muškarac saveznik treba ga uključiti u promociju jedinstvenog pristupa. Rekrutovati ih kao mentore, sponzore.

4. ZAKLJUČAK

Nikola Tesla je rekao: „Oduvek sam smatrao da žena poseduje te nežne i suptilne kvalitete uma i duše, koje su je u tim aspektima činile daleko superiornijom od muškarca.“ Ipak, ta superiornost nije vidljiva u poslovnoj praksi. Žene su sve prisutnije u inženjerskom obrazovanju, ali njihov napredak u kompanijama je veoma ograničen i uglavnom zaustavljen na nižim liderskim pozicijama. Žene u oblasti logistike karakteriše izuzetna radna etika, posvećenost, entuzijizam, ali im nedostaje samopouzdanja da vode i da se opustite u oblasti u kojoj još uvek dominira muškarac.

Porodica, kao osnovna ćelija društva, je primarna zajednica u kojoj se žena razvija i oblikuje, usvaja modele ponašanja, uzore i navike. U porodici se stiču

osnove samopouzdanja, samosvesti, hrabrosti, odlučnosti, istrajnosti, radoznalosti, doslednosti, osobina neophodnih za dostizanje liderstva. Zato prva podrška ženskom liderstvu treba da krene iz porodice, a da se dalje nastavi kroz sistem školstva i obrazovanja, sistem zapošljavanja, poslovnu politiku poslodavaca i podršku društva u celini.

Asocijacija koja bi okupila logističarke u cilju podrške ženama na svim pozicijama i nivoima odlučivanja, trebalo bi da poveća šanse za dostizanje ženskog liderstva u planiranju, realizaciji, upravljanju i obrazovanju u oblasti logistike. Inicijativa je prihvaćena u celom regionu sa verom da je došlo vreme za žene i transformaciju liderstava u logistici.

Ideja osnivanja Asocijacije nastala je delimičnom spoznajom stanja i problema ženskog liderstva u regionu, svetskih trendova i primera podrške ženama iz daleke prošlosti. Asocijacija treba da uključi sve koji mogu da doprinesu njenom razvoju - logističarke, uspešne žene iz drugih oblasti, ali i muškarce, eksperte iz oblasti, koji će da ohrabre i motivišu žene na putu uspeha.

Ipak, u nastojanju da se izjednači sa muškarcima, žena ne treba da izgubi ženstvenost, sofisticiranost, nežnost... Treba da zadrži sve ono zbog čega ovaj svet čini boljim i lepšim mestom za život. Treba joj dati iste prilike i mogućnosti kao muškarcu, ne ograničavati je, ne sputavati je, ali bez pritiska da nešto mora. Dati joj slobodan izbor da odluči dokle da ide, a na tom putu je ohrabriti i dati joj podršku – omogućiti joj usavršavanje, sticanje novih znanja i veština, preneti joj iskustva onih koje su uspele. Žena treba da bude svesna svojih mogućnosti i slobodna da definiše svoje ciljeve. Ne kočiti je, samo joj dati podršku da se razvija u smeru i do visina koje je zadovoljavaju.

5. NAPOMENA

Rad je prezentovan na Konferenciji „Integrisanje rodne ravnopravnosti u projekte u oblasti inženjerstva“, održane 28. oktobra 2021. godine u organizaciji Inženjerske akademije Srbije.

LITERATURA

- [1] Tadić, S. Žene u logistici – lepo i uzvišeno, *Tehnika*, Vol.75, No 3, pp. 389-394, 2020.
- [2] Gospić, N. *Knjiga kratkih sadržaja Naučno stručne konferencije „Žene u inženjerstvu“*, Inženjerska akademija Srbije, Beograd, 2020.
- [3] Tadić, S. Žene u logistici. *Knjiga kratkih sadržaja Naučno stručne konferencije „Žene u inženjerstvu“*, Inženjerska akademija Srbije, Beograd, pp.19-22, 2020.

- [4] Tadić, S. Projekat asocijacije žena u logistici. *Knjiga kratkih sadržaja Naučno stručne konferencije „Integriranje rodne ravnopravnosti u projekte iz oblasti inženjerstva“*, Inženjerska akademija Srbije, Beograd, pp.21-22, 2021.
- [5] AWESOME, Gartner, Women in Supply Chain Research. AWESOME [Internet], 2019. [Accessed: 01.03.2020.] Available at: https://www.awesomeleaders.org/wp-content/uploads/2019/05/AWESOME-2019GartnerReport_CSCMP.pdf
- [6] Agripa H. K, *De Nobilitate et Praecellentia Foeminei sexus*, ad Margaretam Augustam Austriaco & Burgundionum Principem, 1529.
- [7] AWESOME, Action Agenda: Making Waves; Seven Smart Moves to Make Bigger Waves for Women's Leadership. AWESOME [Internet], 2019. [Accessed: 01.03.2020.] Available at: <https://www.awesomeleaders.org/wp-content/uploads/2019/09/AWESOME-Action-Agenda-2019-091519.pdf>
- [8] Tadić S, Zečević S, Petrović-Vujačić J, Globalni trendovi i razvoj logistike. *Ekonomski vidici*, Vol.18, No 4, pp. 519-532, 2013.
- [9] Robinson, A. Women in Logistics: Leading Top-Level Supply Chain and Logistics Operations. Cerasis, GlobalTranz Company [Internet], 2020. [Accessed: 01.03.2020.] Available at: <https://cerasis.com/women-in-logistics/>
- [10] Dablanc L, Rakotonarivo D. The impacts of logistic sprawl: How does the location of parcel transport terminals affect the energy efficiency of goods' movements in Paris and what can we do about it? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, Vol.2, No 3, pp., 6087-6096, 2010.
- [11] Tadić S, Zečević S, Krstić M. City logistics – status and trends. *International journal for traffic and transport engineering*, Vol.5, No 3, pp. 319-343, 2015.

SUMMARY

A STEP FURTHER - WOMEN'S ASSOCIATION IN LOGISTICS

The past few decades have seen steady progress for women in the logistics sector. However, women are still an underused resource. Although companies and institutions that define progress in the field of women's leadership as one of the business priorities are very rare, there are more and more of those who develop, promote and sponsor women in logistics. Despite the many qualities that give an advantage, on the way to success, women still face many obstacles. It is not just about systemic problems, bias in the employment and promotion system, life priorities and cultural patterns, women generally need more self-confidence to lead. In order to eliminate the problem, better use the potential and raise the leadership of women in logistics, and on the basis of world experiences and inspiration encouraged by works from five centuries ago, an initiative was created to establish a regional association of women in logistics. The tasks of the association would be to launch and coordinate various initiatives aimed at the development and promotion of women in logistics. This paper describes the goals and some of the basic principles of the association, such as: promotion of areas, free access for all interested parties, comprehensiveness, integration, continuous improvement, creation of synergy effects, etc.

Key Words: woman, logistics, region, association, leadership, idea, goals, principles